

Αλήθειες και ερωτήματα για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Προς την Υπουργό Πολιτισμού

«Μελέτη αρχιτεκτονικού προσχεδίου για την Αναβάθμιση, υπόγεια επέκταση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου με δωρεά Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας»

Στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης το 2019 ο Πρωθυπουργός εξήγγειλε την «Επέκταση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου που θα αναγεννήσει τα Εξάρχεια, την Πατησίων και την Ομόνοια» και ευχαρίστησε το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος για την προσφορά του να χρηματοδοτήσει τις πρώτες μελέτες. Πρόκειται για Έργο απόλυτης προτεραιότητας ώστε να προβληθεί το σύνολο των πολύτιμων συλλογών του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού από τις αρχές της προϊστορίας έως την ύστερη αρχαιότητα και να συνδεθούν με το σύγχρονο γίνεσθαι. Μοναδική λύση από την δεκαετία του 2000, προβάλλεται η υπόγεια επέκτασή του λόγω της θέσης του στον ασφυκτικό ιστό της πόλης.

Στη διάρκεια του 2020 προχωρούν οι αναγκαίες προκαταρκτικές μελέτες για την προκήρυξη διεθνούς αρχιτεκτονικού διαγωνισμού προσχεδίων μέσω του οποίου θα προκύψει η βέλτιστη αρχιτεκτονική πρόταση. Πρόκειται για την Προμελέτη σκοπιμότητας ανάπλασης του Μουσείου και του περιβάλλοντος χώρου με δωρεά του Ιδρύματος Νιάρχου, καθώς και την επικαιροποίηση της γεωτεχνικής έρευνας του 2002 και την μελέτη σκοπιμότητας για το κτιριολογικό πρόγραμμα του Μουσείου που ανατίθενται με ίδιους πόρους.

Μάλιστα στις αρχές Δεκεμβρίου του 2020 προβάλλεται στον τύπο, η παρουσίαση στον Πρωθυπουργό από την Υπουργό, της μελέτης του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος που ολοκληρώθηκε ενώ παράλληλα με τις γεωτεχνικές και τις κτιριολογικές μελέτες προχωρούν και οι αναγκαίες θεσμικές ρυθμίσεις για την περιοχή από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και τον Δήμο Αθηναίων.

Όμως τα καλά νέα σταματούν εδώ και το σκηνικό της ομαλής πορείας ανατρέπεται .

Εξαφανίζεται από το προσκήνιο η Προμελέτη Σκοπιμότητας του Ιδρύματος Σ. Νιάρχου και η Υπουργός δεν ανταποκρίνεται στην Αίτηση της Αντιπολίτευσης για την κατάθεσή της στη Βουλή τον Απρίλιο του 2021 και σε σχετικό αίτημα του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων. Έκτοτε μόνο εικασίες υπάρχουν για το περιεχόμενο της μελέτης σκοπιμότητας και για το προϋπολογιζόμενο κόστος του έργου που φημολογείται ότι φθάνει τα 300 εκ.

Σε οποιαδήποτε ευνομούμενη χώρα, μια τέτοια μελέτη που αναλύει ζητήματα εναλλακτικών λύσεων σε συνδυασμό με την βιωσιμότητα και το κόστος τους, θα τύχαινε της μέγιστης δημοσιότητας, θα εξεταζόταν διεξοδικά από τους ειδικούς και θα γινόταν αντικείμενο συστηματικής διαβούλευσης με τους πολίτες, δεδομένου ότι πρόκειται για εμβληματικό έργο που αφορά μια ευρεία παρέμβαση ανάπλασης σε μια εξαιρετικά κομβική περιοχή της πρωτεύουσας.

Όσα ακολουθούν προβληματίζουν και προσβάλλουν την εθνική μας αξιοπρέπεια

Μετά από μήνες φαινομενικής απραξίας η Υπουργός στις 21 Δεκεμβρίου 2021, ανακοινώνει μέσω Δελτίο Τύπου, την υπογραφή σύμβασης δωρεάς για το ποσό των 650.000 ευρώ με την Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία 'Οικογένεια Νικολάου Σ. Λαιμού ΑΜΚΕ' για την «εκπόνηση της μελέτης αρχιτεκτονικού προσχεδίου αναβάθμισης, ανάδειξης και υπόγειας

επέκτασης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, και την ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου». Η ίδια η σύμβαση δεν δίνεται στην δημοσιότητα και στην Διαύγεια αναρτάται μόνο η απαλλαγή της ΑΜΚΕ από την καταβολή ΦΠΑ (ΑΔΑ: ΩΤΡ34653Π4-3ΝΖ/ 5.1.22).

Πρόκειται στην πραγματικότητα για την χρηματοδότηση μέσω της δωρεάς ενός 'ιδιότυπου κλειστού' εκτός θεσμικού πλαισίου αρχιτεκτονικού διαγωνισμού προσχεδίων, του οποίου οι όροι διεξαγωγής, περιγράφονται αποσπασματικά σε Απόφαση της Υπουργού (ΦΕΚ Β' 5352/18.11.2021). Στην Απόφαση ορίζεται επταμελής Επιτροπή αξιολόγησης από 3 μέλη της ΑΜΚΕ και 4 από το ΥΠΠΟ και καθορίζεται το έργο της (άρθρο 3):

«η επιλογή τουλάχιστον δέκα (10) αρχιτεκτονικών γραφείων του εξωτερικού, που θα προσκληθούν να υποβάλουν αρχιτεκτονικό προσχέδιο έναντι οικονομικής αμοιβής, με την υποχρέωση συνεργασίας με ένα τουλάχιστον ελληνικό γραφείο ή ομάδα».

Πρόκειται για διάταξη προκλητική για την εθνική μας αξιοπρέπεια, που αποκλείει de facto τα ελληνικά αρχιτεκτονικά γραφεία και τα υποβιβάζει σε βοηθούς γραφείων του 'εξωτερικού', παραβιάζοντας κατάφωρα το ελληνικό και κοινοτικό δίκαιο.

Πρόκειται για την απαξίωση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής παρακαταθήκης διάσημων Ελλήνων αρχιτεκτόνων, που αποθαρρύνει τους νέους αρχιτέκτονες να διαχειριστούν την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Το πρώτο ερώτημα προς την Υπουργό

Ποιος επέβαλε και για ποιον λόγο αλλά και ποιον σχεδιασμό εξυπηρετεί, ο αποκλεισμός των ελληνικών αρχιτεκτονικών γραφείων; Πως είναι δυνατόν ένας τέτοιος όρος να γίνει δεκτός από δημόσιο φορέα και δη το Υπουργείο Πολιτισμού;

Η δημοσιοποίηση της σύμβασης δωρεάς όπως απαιτούν οι βασικοί κανόνες διαφάνειας, καθώς και του Πρακτικού της Έκτακτης Γενικής Συνέλευσης της ΑΜΚΕ στις 25.8.2021, στο οποίο αναφέρεται η Υπουργική Απόφαση, θα έδιναν ίσως απαντήσεις για τους κρίσιμους όρους που έθεσε η Εταιρεία και αποδέχτηκε το Υπουργείο.

Το δεύτερο ερώτημα προς την Υπουργό

Γιατί εκχωρήθηκε η διαδικασία του διεθνούς αρχιτεκτονικού διαγωνισμού προσχεδίων για το μεγαλύτερο Μουσείο της Ελλάδας και ενός από τα σημαντικότερα στο είδος του στον κόσμο σε μία αστική μη κερδοσκοπική εταιρία (ΑΜΚΕ), που δεν διαθέτει καν τα χαρακτηριστικά ενός χορηγικού Ιδρύματος ή τα εχέγγυα ανάληψης ενός τέτοιου έργου;

Σύμφωνα με το δημοσιευμένο Καταστατικό της η Εταιρεία ιδρύθηκε στις 27.11.2020, με εταιρικό κεφάλαιο 10.000 ευρώ, οι σκοποί της δεν σχετίζονται με το έργο που αναλαμβάνει, οι δύο από τους τρεις εταίρους, μέλη του τριμελούς Δ.Σ. της εταιρείας δεν διαθέτουν τεχνογνωσία ή εξειδίκευση σε θέματα πολιτισμού ή αρχιτεκτονικής, (είναι στελέχη ναυτιλιακής εταιρείας, η μία διευθυντής με έδρα τον Παναμά και η άλλη νομικός με έδρα την Αγγλία), ο δε τρίτος εταίρος ο κ. Θωμάς Δοξιάδης διατηρεί γραφείο αρχιτεκτονικής τοπίου με έδρα την Αθήνα.

Η δωρεά των 650.000 ευρώ, για ένα έργο που η υλοποίηση του θα υπερβεί ίσως και τα 150 εκατομμύρια ευρώ, δεν νομιμοποιεί την παράκαμψη των νόμιμων διαδικασιών και τη συνδιαχείριση της διενέργειας ενός 'ιδιότυπου' αρχιτεκτονικού διαγωνισμού με μία μη Κερδοσκοπική Εταιρεία.

Το τρίτο ερώτημα προς την Υπουργό

Γιατί δεν εφαρμόστηκε η υποχρέωση προκήρυξης αρχιτεκτονικού διαγωνισμού άμεσα από το ΥΠΠΟΑ, όπως προβλέπεται στο πρόσφατα θεσμοθετημένο πλαίσιο διενέργειας Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (ΦΕΚ Β'2239/ 31.5.2021) για αξιόλογα κτίρια του δημοσίου, στα οποία προφανώς ανήκει το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο;

Σε αυτή την περίπτωση δεν θα μπορούσαν να παρακαμφθούν, με πρόσχημα την Δωρεά, η δημόσια προκήρυξη του διαγωνισμού, η αντικειμενική επιλογή κριτών και διαδικασίας κρίσης, ούτε βέβαια θα ήταν δυνατόν να αποκλειστούν οι Έλληνες Αρχιτέκτονες από την διαδικασία συμμετοχής, μετατρεπόμενοι σε 'μέτοικους' στην ίδια τους την χώρα.

Τα υψηλού πολιτιστικού ενδιαφέροντος κτίρια, ανά τον κόσμο, με πρόσφατο παράδειγμα τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, σχεδιάζονται με βάση Διεθνείς Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς σε συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Αρχιτεκτόνων(U.I.A.).

Η Ελλάδα ως κοιτίδα του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού, που οι αξίες του και τα επιτεύγματά του συνεχίζουν να συγκινούν και να επηρεάζουν την ανθρωπότητα, όφειλε προβάλλοντας το σύγχρονο ευρωπαϊκό της πρόσωπο, να διενεργήσει Διεθνή Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Ποιες σκοπιμότητες οδήγησαν δυόμισα χρόνια μετά την Πρωθυπουργική εξαγγελία για το «Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ως νέο πόλο πολιτισμού και διεθνούς τουριστικού ενδιαφέροντος» να καταλήξουμε σε μεθοδεύσεις που μας εκθέτουν διεθνώς.

Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά είναι επιτακτική.

Η άρνηση της Υπουργού να δημοσιοποιήσει την μελέτη σκοπιμότητας, την Σύμβαση με την ΑΜΚΕ, το Πρακτικό της Έκτακτης Γ.Σ. και να δώσει πειστικές εξηγήσεις, δημιουργεί την εντύπωση ότι η απόφαση αυτή λειτουργεί ως όχημα και σκηνικό νομιμοποίησης επιλήψιμων επιλογών και ειλημμένων αποφάσεων.

Στις προγραμματικές δηλώσεις, η Υπουργός δεσμεύτηκε για «Λογοδοσία και Διαφάνεια παντού», καιρός να τιμήσει τις δεσμεύσεις της.

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, από την ίδρυση του το 1829, από τον Ιωάννη Καποδίστρια, έως την φύλαξη των θησαυρών του σε υπόγεια και κρύπτες από τους Έλληνες Αρχαιολόγους στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, λειτούργησε ως κιβωτός του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και της ιστορίας μας και συνδέθηκε με τις διαδρομές του Νέου Ελληνικού Κράτους. Αναγνωρίζοντας την σημασία του, ο Όθωνας το 1858 προκήρυξε διεθνή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για το κτίριο του Μουσείου, αναθέτοντας την αξιολόγηση των σχεδίων στη Βασιλική Ακαδημία του Μονάχου.

Την ευαισθησία των Βαυαρών δεν φαίνεται να ασπάστηκε η σύγχρονη πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΟ και ολοκλήρωσε τους εορτασμούς των 200 χρόνων από την σύσταση του ελληνικού κράτους με διαδικασίες θεσμικής υποβάθμισης του σχεδιασμού του νέου Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου .

ΠΑΠΑΖΩΗ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

π. Υπουργός Πολιτισμού